

Szent Kinga krakkói hercegnő élete és csodái

(részletek)

Kezdődik az előszó boldog Kinga krakkói hercegnő életírásához

A mennyek országa hasonlít a gazdához, aki kora reggel kiment, hogy munkásokat fogadjon szőlejébe (Mt 20,1), a Seregek Ura szent szőlőjének pedig a küzdő egyházat tekinthetjük, ahol egy másik gazda, az örök fény Istene örökkévalóságának hegyei között már kezdettől megvetette az alapokat, és felvirágoztatására az emberiség

Szent Kingát, IV. Béla magyar király leányát 1239-ben V. Szemérmes Boleszló krakkói és szandomiri herceghez adták nőül. Józsefi házasságban éltek, a pár szüzességét halálukig megőrizte. Kinga a kláriszák rendjéhez csatlakozott, férje halála (1279) után visszavonult az általa alapított ószandeci (Stary Sącz) kolostorba. Életében már szentként tisztelték, de csak 1690-ben avatták boldoggá, a 18. század elején Lengyelország és Litvánia patrónájává. II. János Pál 1999. június 16-án Ószandecben avatta szentté. Legendája értékes párhuzam testvérei, boldog Jolán és Szt. Margit kultuszához, s fontos művelődéstörténeti forrás a lengyel–magyar kapcsolatokhoz. Tudomásunk szerint a legendát még nem fordították magyarra, s lengyelül is csak egyetlen teljes fordítása jelent meg.

Szt. Kinga *Életírása* rendkívül értékes forrás a 13. századi lengyel és magyar politikai, egyháztörténeti és dinasztikus kapcsolatokhoz, s általában a korszak művelődéstörténetéhez; sziléziai Szt. Hedvig legendája mellett a legbecsesebb 13. századi lengyel hagiografikus forrás. A *Vita et miracula Sanctae Kyngae ducissae Cracoviensis* néven ismertté vált legendát 1317 és 1329 között írták. Szerzője egy névtelen ferences barát volt, aki szoros kapcsolatban állhatott az ószandeci klarissza kolostorral, talán mint a nővérek gyóntatója. Feltehetően Katarzyna Odolana kezdeményezésére látott neki a munkának, aki sok éven át – a források szerint 1293–1330 között – a kolostor apátnője volt. A szerző úgy állította össze az életírás 68 fejezetét, hogy azok kronologikusan nem kapcsolódnak egymáshoz, minden fejezet egy önálló epizód. Mivel mintegy 30 évvel a magyar hercegnő halála után íródott, hiteles forrásának tekinthető.

Az *Életírás*hoz a kéziratokban a csodák jegyzéke kapcsolódott. Wojciech Kętrzyńskinek igaza lehet, hogy e részek eredetileg nem tartoztak a legendához; a csodák jegyzékének jelenlegi szövege az eredetileg 1307–1312 között íródott ősforrás egy változata. Bizonyosan a jegyzék szerzője kiegészítette a szöveget, de nem sokat tördölt a fejezetekben olvasottak logikus sorrendjével, sőt több fejezetet interpolált. Ezek az interpolációk eredetileg külön lapokon kapcsolódtak a szöveghez, majd egy későbbi fázisban másolták egybe a két írásművet.

mindkét neméből munkásokat hívott meg. Ezek különböző korokban egyazon hittel és igyekezettel dolgoztak szőlejében, s a maguk idejében meghozták termésüket Istennek. A legújabb mintegy estébe forduló korszakában a világnak a mindenható Isten azt akarja, hogy szent szőleje, az anyaszentegyház folyamatosan új csodajelekkel és erényekkel ékeskedjék, ezért egy csodálatos nemesítésű szőlővesszőt bujtatott, Béla királytól és a császárok nemzetségéből származó Boldog Kingát.¹ E kivételes alázatosságú szent erényei az Úr házában eresztettek gyökeret, hogy bőségesen termő olajfaként csodálatos módon szent vesszőket növelessen, miközben magát az ártatlanság állapotában, Szent Klára öltözetében s az ő szabályzatát követve alázattal halhatatlan vőlegényének, Krisztusnak ajánlotta fel. Életírásának végleges összeállításában több dolog nehezítette munkámat, ti. a szent páratlan tekintélye, s az én életem tökéletes jelentéktelensége, az írott források hiánya vagy azok homályossága, nyilvánvaló testi gyengeségem.² Mivel azonban úrnőimnek, a szandeci rendház nővéreinek eltökélt szándéka és kérése arra kényszerített, hogy elvállaljam e feladatot, Te, mindenható Isten, aki minden jó forrása és beteljesedése vagy, légy kegyes segítőm e munkában a Te dicsőségedre és e szent dicséretére.

1. Származása és családjának előkelősége

A Magyarok krónikájában olvasható, hogy András Szent Hedvig vér szerinti nővérét vette feleségül, akinek két fiút és egy leányt nemzett: Bélát, Kálmánt és Szent Erzsébetet.³ Andrást pedig László király halála után a 28. napon, május 29-én, Pünkösöd ünnepén koronázták meg, s miután harminc évet, három hónapot, huszoneg napot uralkodott, az Úr 1235. éve szeptember havának 26. napján halálozott el.⁴ A királyság élén fia, Béla herceg követte, aki a görögök császár-

Az *Életírás* szerzője a szájhagyomány mellett hasznosította az ószandeci feljegyzéseket, okleveleket, valamint további források, így a *Magyarok krónikájának* egy változatát. Itt a ránk maradt ún. 14. századi krónikakompozíció egy korábbi változatról lehet szó, hiszen a szövegünkkel közös helyek a Zágrábi krónikában találhatók, ami pedig köztudottan egy korábbi Geszta-változatot használt. A Magyarok krónikájának idézése arról tanúskodik, hogy a krakkói udvarban a 13. század második felében legalább két magyar történelmi mű létezett: A magyar-lengyel kapcsolatok „őstörténeté”-ről szóló *Magyar-lengyel krónika* mellett egy korszerű krónika, melyet szerzőnk is használt.

A *Vita et miracula Sanctae Kyngae* a lengyel és egyúttal a közép-európai 13. és 14. század eleji koldulórendi hagiográfia tipikus alkotása. Ide sorolhatók még sziléziai Szt. Hedvig, menyje, Anna, Jácint, Szalóme, Jolán, Magyarországon Árpád-házi Szt. Margit életírásai. A kortárs ferences spiritualitás szelleme sugárzik belőlük, amit a szigorú testi aszkézis (fárasztó böjtök, önostorozások, mezítláb járás), a felebaráti szeretet túlfűtött gyakorlása (pl. leprás számára lehelt csók), a házasságon belüli szüzesség ideálja, egy már-már egzaltált Krisztus-Ember és Szűz Mária-tisztelet jellemzett. E szentek minden tette a Szent Ferenc-i öröm beteljesítésére irányult. Jellemző és a szakirodalomban bőven tárgyalt tény, hogy e szentideált a legmagasabb társadalmi helyzetű nők, hercegnék és fejedelemnők valósították meg, leginkább türingiai Szt. Erzsébet nyomdokain haladva.

Ryszard Grzesik

ának Mária nevű leányát vette feleségül. Az említett krónika szerint a császár maga Néró császártól, a császárné pedig Szent Katalin szűz és mártír kiváló családjából származott.⁵ Béla király pedig apja, András király elhunytát követően az ország koronáját és királyi jogarát nagy tiszteességgel Székesfehérvárról, a székesegyházban vette át, ahol is a királyi kardot testvére, Kálmán kötötte ünnepélyesen a derekához, az oroszok hercege, Dániel pedig igen nagy alázattal a lovát vezette előtte.⁶ Miután a koronázás a legnagyobb pompával lezajlott, országa sorsát előrelátóan rendezte el. Végül is felesége, Mária két fiút szült neki, Bélát és Istvánt, valamint hat leányt, akiket a következő módon házасított ki: Anna Rosztizsláv horvát herceget nyerte férjül; Margitot a budai szigeten a domonkosok rendjébe adták életének tizennyolcadik évében, s ugyanezen rend tagjaként halt meg; Kingát Boleszló krakkói herceggel házасította össze; Leó orosz herceg felesége lett Konstancia, aki csodáktól övezve Lemberg városában él; Jolán Nagylengyelország hercegének, Boleszlónak lett hitvese; Erzsébetet pedig Ottó úr, bajor herceg vette nőül.⁷ A király István nevű fiának volt a leánya Mária, akit Károly úr, Szicília királya vett nőül, s egy fiút nemzett neki, t. i. Szent Lajost, aki a boldog úrnő [ti. Kinga] unokaöccse volt.⁸ Béla király pedig harmincöt évet uralkodott, s az Úr 1270. évében május 3. napján halálozott el, a Szent Kereszt megtalálása ünnepét követő pénteken Esztergomban, s a minorita testvérek templomában temették el feleségével, Máriával, valamint fiával, Béla herceggel együtt. Béla király testvére volt Kálmán, a fehéroroszok királya, aki Szalómét vette nőül, a krakkói Leszek herceg és Grzymisława hercegné leányát.⁹ Ez a Szalóme jött Magyarországra, hogy testvére, Boleszló krakkói herceg számára feleségül megszerezze Kingát.

2. Miként adták át Boleszlónak

Kinga Szent Szalóme közbenjárására, aki Béla magyar király testvéreinek, Kálmán királynak volt a felesége, a következő mesterkedéssel lett Boleszlónak, Leszek krakkói herceg fiának a felesége. Az említett Szalóme Magyarországon tartózkodott és bizalmasan üzent anyjának, Grzymisławának, hogy küldjön neki Lengyelországból Magyarországra egy csapat lovagot, akikkel titkon elküldhetné Béla király Kinga nevű leányát testvéreinek, Boleszlónak feleségül. Együttal azt is tudomására hozta, hogy a kislány megérkeztéből és jelenlétéből mind a hercegnek és anyjának, mind az egész lengyel népnek bőséges öröme és vigasza fog származni. A többször említett Szalóme előhozatott egy erre a célra előkészített kosarat vagy kilyuggatott ládát, Kinga úrnőt oda bezárta, majd rábízta a titokba beavatott, megbízható lovagokra, s mintha kincset szállítanának, útnak indította őket Krakko felé. A titokról mit sem sejtő magyarok látták Szalómét, amint a ládát sírva megáldja, s nevetgélve kigúnyolták kapzsiságáért. Szalóme pedig áhítatosan Isten oltalmába ajánlotta küldeményét. Így az isteni kegyelem segítségével az alkalmi szállítók

Szandecen át Wojniczba érkeztek, és feltárták Grzymisława úrnőnek, a hercegnének a drága kincset. A hercegné átölelte a leányt, igen megörült fényes származásának, örvendezett megkapó szépségén, ujjongott utóda jelenlétén.¹⁰

3. Hogyan és milyen fényesen fogadta apósa és országa nemesei

Egybegyűltek a nemesek, odasiettek az előkelők csoportjai, gratuláltak a szobájából kilépő vőlegénynek, dicsérték a nyakláncokkal ékes mennyasszonyt. Mivel az akkor tizenkét éves Boleszló herceg anyjának megmondta, hogy csak olyan leányt vesz el feleségül, aki nővérehez, Szaloméhoz hasonlít és amikor először lépi át a templom küszöbét, elmosolyodik. Grzymisława áhítatos könyörgéseire a mindenható Úr Kingát olyannyira hasonlatossá tette a nevezett Szalóme gyönyörűségéhez, hogy szépségével magára vont a herceg tekintetét. Amikor tehát Kinga a templomba belépve elmosolyodott, a herceget elmondhatatlan szerelemmel magához láncolta.

4. Szent Kinga csodálatos származásáról és gyermekségéről

Mindnyájan örvendezzünk annak, hívők, akik Szent Kingában a Magasságos hatalmát tiszteljük, hogy [Isten] őt már az anyaméhben csodálatos módon az emberi nem fölé emelte. Amikor Szent Kingával anyja, a magyarok dicsőséges királynéja várandós volt, úgy tűnt neki, hogy elviselhetetlen terhet hordoz, s attól tartott, hogy halál fenyegeti.¹¹ Templomba ment, s kitartó könyörgésekkel, őszinte szívvel, nagy könnyhullatás közepette a Boldogságos Szűz Mária közbenjárásáért könyörgött, hogy mentse meg a fenyegető veszedelem szorításából. Csodák csodája, azon nyomban égi hang válaszolt neki, mondván: „Ne félj, Mária, méhednek terhe ugyanis, amelytől most félsz, hogy veszélybe sodor, segítségemmel nem lesz károdra. Nagy örömödre leánygyermeket fogsz szülni, aki a lelkek sokaságának vigasza és páratlan orvossága lesz.” Az isteni hang kinyilatkoztatására mintha égi zápor járta volna át, és érezte is méhében a csodálatos vigasz előjeleit. Mindezek beteljesedése az idő előrehaladtával egyre nyilvánvalóbb lett mind az anyaméhben, mind hite megerősödésében. Végül is elérkezett a szülés ideje, s szemben az Írás szavaival: „Fájdalmak közepette szülsz” (Ter 3,16), a szülés alatt az anyát a vigasz határtalan öröme töltötte el. Megszületett leánygyermekének sem volt szüksége fürdetésre, mert minden képzeletet felülmúló természetfeletti tisztaságban tündökölt. Nem mintha nem kapta volna meg a természetes módon született gyermekek fürdővizét, hiszen Szent Kinga piciny testét külön fürdetés nélkül is teljesen elborították anyja csodálatos módon patakozó könnyei; a szokásos mosdatás helyett a testet könnyek zápora öntözte. És mivel, aki szent, meg is szenteltetik...

Ugyanis az volt a szokás Béla király udvarában – amit, mint mondják, a király felesége égi sugallatra honosított meg –, hogy a királyi vérből származó apróságokat addig nem szoptatták meg, amíg a csecsemő felé nem nyújtottak egy Krisztus testét tartalmazó kelyhet, hogy a kehely vételével az égi királyság kapui megnyíljanak a kisdedek előtt. Így azután, amikor a csecsemő Kingának születése napján egy püspök ki akarta szolgáltatni a keresztség szentségét, az nagy és bámulatos csodaképpen megszólalt, mondván: „Üdvöz légy egek Királynéja, angyalok [Királyának Anyja]”, de ezután nem hallatott több hangot, csak amennyit természetes életkora engedett.¹² Ezt követően minden étkezés előtt az említett kehellyel kínálták meg, amelyből a szentséget minden bizonnyal nem a megszokott módon, hanem jelképesen vette magához.

Végül az anyamelltől elválasztott kisleány Szent Miklós szokása szerint, bár nem két nap, hanem kizárólag az istentisztelet idején, amikor a királyi család tagjai jelenlétében szoktak misét bemutatni, nem kívánt soha elaludni vagy táplálékot magához venni.¹³ Inkább átadta magát az áhítatnak, szemeit mindig az ég felé fordította, amiről többen a legkülönbébb játékokkal próbálták leszoktatni, ő azonban a Szentlélek ösztönzésére hihetetlen módon ellenállt a talmi csábításnak, tekintetét szüntelenül mindenek Teremtőjére fordítva.

Jellegzetes udvari szokás volt, hogy először egy sajátos misét mutattak be, amelyet a csecsemők jelenlétében szoktak mondani. Ilyenkor boldog Kinga áhítatos szívvel bőven ontotta könnyeit, mint-ha égi eső borítaná el, és ahányszor „Jézus” nevét hallotta, ezt a legdrágább nevet, akit a földkerekség üdvére hozott világra Mária, boldog Kinga belsőjét átjárta a legteljesebb áhítat, és a legnagyobb öröm töltötte el. A bölcsőben fekvő csecsemők szokásával ellentétben, hiszen szájával beszélni még nem tudott, nyelvét a legnagyobb igyekezettel mozgatta, mintha csak szavakat keresne, hogy ezzel is jelét adja valamiképpen a Megváltó neve tiszteletének és kimutassa szívének legmélyebb érzéseit, még ha erre koránál fogva nem is volt képes.

És amikor a teremtés rendje szerint megtanult járni, a szent kisdéd barátnőit gyermeki vigalom ürügyén a kápolnába hívta. Ő azonban nem vett részt pajkos játszadozásaikban, hanem a kápolnába belépven buzgó imádkozásba kezdett, s teljesen az áhítatnak szentelte magát. Barátnőit pedig játék ürügyével hol térdhajtásra, hol a dalolás abbahagyására biztatta. Úgy tűnt, még mielőtt értelme nyiladozni kezdett, már akkor buzgón mindenek Irányítójának ajánlotta cselekedeteit. A tökéletességhez vezető ilyen és ehhez hasonló cselekedetekkel töltötte az atyai házban a születését követő öt évet, egyre jámborabban, szüntelen lelki gyarapodásban. Támadt hát elmondhatatlan öröm Grzymisława udvarában a vőlegény és a menyasszony természete, szándékainak és erkölcsleinek páratlan egyesülése láttán. Ugyanis az isteni kegyelem működött bennük, hogy mindkettejüket a tisztaság megvalósítására, annak közös életük során még tökéletesebb elérésére vezesse. Tehát, amint már előre

bocsátottuk, Lengyelországban az öröm egyre magasabbra szárnyalt; boldog Kinga hozománya mintegy negyvenezer márkára növekedett, mivel anyjának és apjának a legkedvesebb kincse volt, s így aztán nemcsak a vőlegénnyel, hanem az egész néppel megkedveltette magát.

Kinga, a jó természetű gyermek ötéves volt, amikor anyósa iránti engedelmségben erényt erényre halmozott, az egyes leánykákat édes szavakkal bírta rá, hogy személyes könyörgéseiket a további játék reményében Istennek és anyjának, Máriának ajánlják; noha buzgalmának legfőbb célja nem volt más, mint hogy lelki üdvét, testi és lelki szűzies tisztaságát élete végéig teljes szívének igyekezetével megőrizhesse.¹⁴

Amikor ugyanis szabad volt a játék, a legdrágább ruhákat öltötte magára, amelyeket azután szánt szándékkal tönkretett térdhajtásokkal és a legkülönbébb módokon, hogy később alkalmá legyen azokat a szegényeknek adni. Minden játékban a legnehezebb szerepet választotta, hogy zsenge testét a megpróbáltatásokkal a lélek szolgálatára kényszerítse. Volt, hogy kocsijukat játszótársaival együtt húzta fel a hegyre ... de minden másban is, mindenkit megelőzve a szolgálatot kereste, a betegeket pedig a legbuzgóbban szolgáltatta. Amikor pedig áhítatos szándékkal magát Krisztussal kötötte össze, a szeretet tüzeiből merítette példáját. Ugyanis, hogy fohászait a legjobban és legkönnyebben Istennek szentelhesse, szobája sarkában születése óta ott állt Krisztus és a Szent Szűz képe, amelyek előtt napjában kétszer, az étkezések előtt földre vetette és az áhítatnak adta át magát. Különösen a completorium után az éjnek első vigiliájáig lelkének áhítatában csakis Krisztus szemlélése kötötte le minden figyelmét. A misék ideje alatt a templomból még a legsürgetőbb okból sem távozott el, csak akkor, ha már valamennyi misét a szokásos módon befejezték. A szentbeszédeket és a prédikációkat a legnagyobb figyelemmel hallgatta, nem egyet addig ismételt magában, amíg valamit meg nem értett belőle, amit azután imádságaiba foglalva Krisztusnak ajánlott fel. Ami pedig a böjtöt illeti, Keresztelő Szent János, Szent János evangélista, Szent Miklós és Márton püspökök, Szent Katalin és Margit szűzek vigiliáit, az anyaszentegyház egyéb ünnepeinek vigiliái mellett nagy buzgalommal úgy tartotta meg, hogy egészen éjjelig nem vett ételt magához. Az irántuk való tiszteletből ezer Miatyánkot és ugyanannyi Udvözlégyet mondott el buzgó térdhatások közepette, s őszinte szavaival ugyanerre bírta más úrnőket és kisasszonyokat is, kéréssel és jutalommal győzve meg őket. Mikor pedig többen a szemére vetették, hogy könyörgéseivel hányféle segítséget kér a szentektől, hiszen mindegyik másban illetékes, van aki a lelki üdvösségért, másik az evilági szerencséért vagy a test egészségéért, megint más a gazdagságért jár közbe, ő így válaszolt: „Nem másért, csak a szeplőtelen szüzesség megőrzésért teszem mindezt.”

5. Testének legyőzése és megtisztítása

Mit is mondhatnánk arról, ahogyan legyőzte testét? Apósának házában ugyanis selyem és bíbor ruhákba öltöztették, alattuk azonban derekán, közvetlenül a bőrén Szent Cecília példáját követve a legdurvább lószőr ruhát viselte, mely éjjelente véresre horzsolta zsenge testét. Ilyen szigorú vezeklésben töltötte be tizenkettedik életévét.

6. Esküvői szertartás

Elérkezett tehát a nap, amikor a királyi méltósághoz illő pompával előkészített menyegzőt kitűzték, s a szertartásra Krakkó városába sereglettek a nagyságos hercegek, híres fejedelmek, szent érsekek és püspökök, lengyel föld és a többi tartomány kiváló előkelői; a hercegnők, nemesek feleségei csapatostul érkeztek fiatal lányok és mások népes kíséretében. A vigalom különféle játékokkal veszi kezdetét. Miközben szólnak az orgonák és a jókedv magasra hág, Krisztus áldott szolgálóleánya magában kizárólag az Úrnak énekelte a belső ember örömeinekét. Minél inkább ropták a táncot a vendégek, annál inkább megerősödött az áldott szűzben a belső áhítat. Jámbor szívvel ugyanis Krisztusnak ajánlotta szüzessége virágát, melynek elhervadásától tartott. Titokban tehát félrevonult vőlegényével, akit magával ragadott szűzies menyasszonya buzgalma, s hozzá fordulván megígérte neki, hogy bármit kér, teljesíteni fogja. Az pedig előrelátó és jámbor szűzként nem aranyat és ezüstöt, gazdagságot vagy tartományokat, nem is ruhákat vagy gyöngyöket, birtokokat vagy épületeket kért, hanem földre vetvén magát szíve minden boldogságával azt kérte, amiért kitartó könyörgéssel fohászodott, hogy mindketten ajánlják fel egy esztendőre szüzességük érintetlen tisztaságát mindenek Teremtőjének és Alkotójának. Erre a kegyes vőlegény beleegyező bólintásával kötelezte magát jámbor menyasszonyának: fogadalmukat teljes szívükből szűzies tisztasággal maradéktalanul és sértetlenül megőrzik az említett év során, e titkot semmilyen körülmények között, senki halandónak sem jellel, sem szóval fel nem fedik. A beleegyező ígéret hallatán a jámbor menyasszony a boldogságtól szárnyalva még serényebben többszörözi meg a bőjtöt, növeli imádságai idejét, halmozza kegyes közbenjárásának cselekedeteit.

Így csak egyet mondanék el a sok közül. Az ünnepélyes esküvői szertartás után Korczynben, az Újvárosban anyósával tartózkodott, ahol a minoritáknak volt konventje.¹⁵ Alázatos módon jámbor anyósa elébe járult engedélyéért, hogy a lányokkal ne otthon, hanem másutt aludhasson. Beleegyezését elnyerve Kinga az egész éjjelt a legnagyobb áhítatban töltötte. A kegyetlen télidőben egy Preczslawa nevű úrnóvel, valamint másokkal, akik ajándék fejében vele tartottak, így nevelőjével, Michulóval együtt mezítláb szaporázta lépteit a korczyni Szent Miklós templomba, noha a dermesztő hidegben a

föld is fagyott volt, majd miután jámbor kívánságai maradéktalanul teljesültek, a nagy távolságot ismét megtéve, hazatért.¹⁶

Megesett egyszer, hogy anyósa, aki azt gondolta, hogy Kinga a lányok házában tölti az éjszakát, aggódva kereste, majd miután nem találta, iszonyú haragra gerjedt. Ezt látván az említett Michulo, titkának tudója gyorsan a templomban buzgón imádkozó úrnőjéhez szaladt, követve a vérnyomok borította utat. Rá is talált szokott templomában, ahol az lelkét Istennek feltárva imádkozott. Indulatos szavakkal illette, így szólott: „Ó, úrnő, szegény fejem vesztét okozod foglalatosságoddal és különféle engedetlenségeiddel!” Aki pedig, mintha csak álomból ébredne, jóságon megnyugtatta, így szólván: „Ne félj, Isten az őt szeretőket megvigasztalja, megerősíti és megvédi.” Így – noha a nap már felkelt – a csodás köd védelmében senki sem látta meg őket, amikor minden feltűnés nélkül visszatértek a városba. Majd vidáman anyósával együtt ment misére a templomba, ahova belépven hálát adott Istennek és áhítat töltötte el. Hitelt érdemlő emberek szavaiból jutott tudomásomra, hogy éjjel bármilyen templomot is lopva meglátogatott, angyali segítséggel még a legjobban bezárt templomajtók is feltáruhtak előtte. Ez pedig nyilvánvalóan csak rendkívüli csoda révén volt lehetséges. Így ezt az évet teljes tisztaságban és áhítatos lelkesedésben töltötte férjével együtt.¹⁷

10. Csodák, amelyeket erényei Magyarországon műveltek

Megesett egyszer a boldog úrnővel, hogy szülei meglátogatására Magyarországra érkezett, ahol érdemeiért az isteni kegyelem csodákra tette képessé. Az első a legérdemesebb arra, hogy felidézzük. Ugyanis, miután atyjától, Béla királytól egy sóaknát kért, az nagylelkűen belegeyzett. Azt megkapván, Szent Kinga odalépett a neki szánt aknához, s az isteni kegyelemhez fohászkodván bedobta gyűrűjét. Hosszú idő elteltével, amikor a krakkói püspökség Bochnia nevű bányájában ásni kezdtek, az első aknában egy sötömbben megtalálták aranygyűrűjét. Amikor a boldog úrnő azt megpillantotta és abban a sajátját ismerte fel, hálát adott az Úrnak, aki csodákat művel a buzgók számára.¹⁸

Továbbá, noha anyja őszinte vonzalommal a domonkosok rendjét kedvelte, leánya áhítatos könyörgéseinek engedve a minorita testvérek rendjét kezdte pártolni, s miután azt őszintén megszerette, végül esztergomi templomuk szentélyében eltemetve találta meg az örök nyugalmat.

Továbbá atyját csodálatos módon mentette ki a halál torkából. Ugyanis [a király] egyszer egy bizonyos Pál nevű ispánnál vendégeskedett, ahol is kitervelték meggyilkolását. Boldog Kinga azonban a Magasságos erejével eltelve odalépett a kardot rántókhoz, a gazfickóktól pusztá kézzel harminc kardot ragadott el, átadta őket fegyvereseinek, és atyját jobbjaival átölelve kivezette ellenségei közül.

12. Csoda következik

Még azelőtt, hogy fogadalmat tett volna, a herceg úr szigorúan megparancsolta, hogy ne sanyargassa annyira testét böjtöléssel, hanem inkább finom vadhússal erősítse magát. Eközben esett meg, hogy a hercegtől menesztett kém meglátta, amint halat eszik és vizet iszik, amit jelentett is urának. A herceg pedig azon nyomban hozzá sietett. Elébe kerülve azonban a herceg halat ízlelt, mégis finom húsokat látott; vizet ízlelt, de a szájából drága bor illata áradt. Ettől kezdve jámbor módon egyetértett felesége minden kegyes cselekedetével. Az átváltoztatás valójában a Magasságos jobbjának műve volt.

17. Többek megfegyverzése és jó útra térítése

Még abban az időben, amikor a herceggel együtt kormányozta a hercegséget, azon volt, hogy a műveletlen népeket a tévelygésből az igazság megismerésére, a szemérmetlen kicsapongásból az erkölcsösségre vezesse vissza. Például Péter lovag eltaszította magától feleségét és egy jött-ment nőbe szeretett bele. Hitvestársának sok szenvedést és fájdalmat okozott, a szolgálólányok közé záratta, úgyhogy az már életéről is lemondott és halálát várta. Amint erről az Úr szolgálóleánya értesült, kíséretével nyomban a lovag falujához sietett, és kereste a bezárt úrnőt. Az egybehívott ispánoknak megparancsolta, hogy hatoljanak be a lovag házába. Ők azonban részben barátságukra, részben annak kegyetlenségére és vadságára hivatkozva – ti. udvarházának közepén kivont karddal látták – megtagadták a belépést. Ezt látván, Isten szolgálóleánya egymaga merészen belépett a házba, megkereste az úrnőt, akit a szolgálólányok között meg is lelt és vigasztaló szavakkal lelket öntött belé. A lotyót pedig saját kezével húzta ki a kemencéből, lábainál fogva keresztülvonszolta az udvaron, egészen a kocsijáig. Mivel a kocsira nem akart felszállni, saját kezeivel emelte fel, amire Isten segítségével nélkül nem lett volna képes. Hiszen ő maga törekény nő volt, a lotyó pedig kövér és olyan erős teremtés, hogy fél fertót nyomó arany gyűrűjét pusztán kézzel roppantotta össze. Elérkezett az éjjel, és soha többé nem látták az asszonyt. Amikor Isten szolgálóleányát kérdezték, hogy hova tűnhetett, megesküdve az igaz Istenre azt válaszolta, hogy semmi baja sem esett, de Isten akarata oda helyezte, ahol Isten szolgálatában soha többé nem fog vétékezni.

Továbbá megesett Charonis Klárával, hogy miután férjének elmeje elborult, az teljesen elhanyagolta. Az asszony a gyönyöröknek adta át magát, s vágját töltve megszenstségtelenítette a hitvesi ágyat. Amikor Isten áldott szolgálóleánya ezt megtudta, udvarába rendelte az asszonyt, aki ettől kezdve a jótól csak a még jobbra törekedve, meghallgatta és megértette Isten szolgálóleányának tanítását, a szentséges szerzetet választotta és Isten legalázatosabb szolgálójává vált.

34. Csoda Pieninyben

A tatárok előli menekülés idején a fiatal szerzetesnők, életüket mentendő, mindenféle embereket, jobbágyokat kértek meg arra, hogy szállítsák el őket a Pieninynek mondott várhoz. A jobbágyok azonban a túlzott adóterhek miatt és a haláltól való félelmükben a fiatal nővéreket kitették az erdőben egy veszélyes, behavazott részen, és otthagya őket elmenekültek. A nővérek halálfélelmükben könnyek között gyermekek módjára sikoltoztak. Név szerint ott volt Zsófia, Klára, Michaelis és Szalóme, akik az isteni akaratnak és a boldog úrnő érdemeinek köszönhetően megmenekültek a halálos veszedelemtől és épségben az úrnőhöz vezették őket. Miközben az ellenséges tatárok felülkerekedtek és kegyetlen gyilkolásukkal az egész országot rettegésben tartották, a boldog úrnő a várban tartózkodó szerzetes és világi papokat egyaránt arra buzdította, hogy a misékbe és az égi könyörgésekbe helyezték bizalmukat. Áhítatos hitben bátorította a nővéreket és az egész közösséget, még a katonákat és mindenki mást is lelkesített, hogy félelem nélkül, bátran és kitartóan szálljanak szembe a pogány népséggel, a várat és magukat védjék meg, amint az csodák csodájára meg is történt. Miután a tatárok támadó szándékkal megérkeztek a várhoz, az áldott úrnő érdemeinek hála, a vár ellen egyetlen lándzsát vagy nyilat sem vetettek, a jelenlevők nem kis csodálkozására, a köznép gyilkolása és fogságba vetése után eltávoztak. Bevették ugyan magukat a sziklák közé, de valahányszor fel akarták gyújtani a várat, a boldog úrnő érdemei megfutamították őket. Miután a pogányok az egész országot feldúlták, maguk mögött hagyták az országhatárt, a boldog úrnő pedig nővéreivel és kíséretével visszatért a kolostorba, ahol is semmi tartalékot, élelmet vagy italt nem talált, mivel minden az ellenséges pusztítás martalékaul esett. Ő azonban az egész teremtés Jótevőjének nevéhez fohászkodván nővéreiről, akik száma majdnem hetven volt, de még a legutolsóról is előrelátóan gondoskodott élelemmel és ruhával.¹⁹

67. A szegény Paulicus látomása

Egy szegény, de jámbor életű férfi, név szerint Paulicus, megszokott buzgalmával az éjszakát sétálással töltötte, és [Kinga halálának] órájában istenfélőn a templomokat járva éppen a Szent Erzsébet plébánia-templomhoz ért. Ekkor a kolostor felett, szabad szemmel jól láthatóan éppen a boldog úrnő cellája felett félelmetesen ragyogó fényt pillantott meg, amely megvilágította az egész házat, a ragyogás közepén pedig egy égbe emelkedő fénylő napkorongot. Miután az áldott úrnő halála nyilvánvalóvá vált számára, a polgároknak és mindenki másnak nyilvánosan hirdette, hogy az úrnő lelke a mennybe vitetett, látnoki érzéssel téve hozzá, hogy rövid időn belül számos csodával fog tündökölni, amint azt az isteni akarat halála után be is teljesítette.²⁰

(Veszprémy László fordítása)

Jegyzetek

¹ Kinga szülei IV. Béla (uralkodott: 1235–1270) és felesége Mária, Theodoros Laskaris nikaiai görög császár leánya. Kinga születési dátumának, noha vitatott, 1224. március 5-ét tekintik. Kinga és Kunigunda egyaránt előfordul a forrásokban. Az oklevelekben mindig Kunigundaként szerepel, az elbeszélő forrásokban pedig magyaros kicsinyítőképzős formában Kingaként.

² A szerző vonakodása részben irodalmi toposz, részben Celanói Tamás 2. Szt. Ferenc életírásának hatásával is számolhatunk. Szt. Klára és Ferenc reguláinak és legendáinak hatása kimutatható e műből. Ószandec 13. századi ispánság központja Dél-Lengyelországban, a Poprád és Dunajec összefolyásánál.

³ II. András (1205–1235), András 1200 körül Gertrúdot vette nőül, akinek leánytestvére Hedvig (†1243), I. Szakállas Henrik, alsó-sziléziai herceg felesége, s 1267-ben kanonizálták. II. András legidősebb fiai IV. Béla, Kálmán (†1241) halicsi király, felesége Boldog Szalóme, Szemérmes Boleszló testvére, Fekete Leszek krakkói fejedelem lánya. Szt. Erzsébet II. András Gertrúdtól született gyermeke, 1235-ben kanonizálják.

⁴ III. László (1204–1205. május 7.).

⁵ Néró (54–68) császár és Alexandriai Katalin nevének említése a Bizánci és Római Birodalom folytonosságát emeli ki.

⁶ Dániel (Danyil) Romanovics (cc. 1201/02–1264) a halicsi Oroszország fejedelme. Béla a később Boldogként tisztelt Konstancia leánya kezét Danyil fiának, Leónak (Levnek) juttatta.

⁷ Összesen 2 fiút és 8 leányt. Béla (*1243, †1269), V. István (1270–1272), Anna (†1270 után) Rosztizsláv csernigovi fejedelem, bolgár cár felesége, Margit (Szt., †1270. jan. 18.), Jolán (Ilona) (†1298. márc. 6.) Boleszló kalicsi fejedelem felesége, Erzsébet (†1271. okt. 24.) Henrik bajor herceg felesége. Henrik és Erzsébet házasságából született Ottó, a későbbi magyar király (1305–1307).

⁸ V. István leánya, Mária II. Anjou Károlyhoz ment férjhez, s így a későbbi magyar király, Károly Róbert nagyanja lett. Kinga az ő révén rokona az Anjou Toulousei Szt. Lajosnak. Kanonizálása 1317-ben Életírásunk terminus post quemje.

⁹ Fehérorosz itt halicsit jelent, noha a 14. századi Lengyelországban Vörösoroszországnak nevezték. Grzymisława (†1258. jún. 13. után), Ingvár, Łuck fejedelme és Román Msztizslávics unokatestvérének leánya.

¹⁰ Fiktív történet. Wojnicz ma falu Tarnów közelében, a Dunajec mentén.

¹¹ Az édesanya látomásai a legendák visszatérő elemei, ld. Szt. Klára életrajzát I, 2.

¹² Mária-antifóna szavai.

¹³ Vö. *Legenda Aurea*. Bp. 1990. 16.

¹⁴ Kinga születésének éve vita tárgyát képezte a középkori irodalomban, itt 1234-re teszik. Boleszló 1226-ban született, így 1239-ben 13 éves lehetett. A házasságot Krakóban ülték meg 1243 után, amikor Boleszló végleg megszerezte az uralmat Kislengyelország felett.

¹⁵ Nowe Miasto Korczyn (Korczyn Újváros), ma Nowy Korczyn település a Szentkereszt-i vajdaságban, a Nida és a Visztula összefolyásánál. Az itteni Szt. Erzsébet ferences kolostort Kinga alapította, majd fejedelmi város lett, ahol Boleszló Kingával sokszor tartózkodott. A városon kívüli Szt. Miklós kápolnáról még a 17. században is élt a hagyomány, hogy azt Kinga sokszor meglátogatta.

¹⁶ Michulo Długosz szerint magyar volt.

¹⁷ Feltáruló templomajtókra vö. Szt. Klára életrajza I, 7.

¹⁸ A máig élő legenda a Bochniai sótelepek (Krakkótól keletre, a Tarnówba és Újszandecbe vezető úton) felfedezéséhez kapcsolódik. Kinga jegygyűrűjének bedobása a bányaaknába a hűbéri birtokbavétel formája volt. A bányát Kinga 1247-ben Magyarországon kaphatta atyjától, onnan hívhatott át bányászokat a lengyel Bochniába. A magyar hagyomány ezt Máramaroszigethez, főleg Aknaszlatinához kapcsolja, ahol egy 18. századi aknát Kunigunda-aknának neveztek el. Kinga magyarországi látogatásairól nincsenek forrásaink, noha tudjuk, hogy a szandeciek ilyen alkalomra fogatállításra voltak kötelezettek.

¹⁹ Utalás a második tatárjárásra, 1287–88-ra. Pieniny vár a Pieniny-hegységben, Krościenko közelében található, Kinga itteni emlékezete máig él.

²⁰ Égi jelenségre vö. Celanói Tamás Szt. Ferenc életrajza II, 110.

(Ryszard Grzesik – Veszprémi László)